

20

MAGYAR CIVIL VÁLASZTÁSI JELENTÉS

EURÓPAI PARLAMENTI ÉS ÖNKORMÁNYZATI VÁLASZTÁSOK

MAGYARORSZÁG
2024 június

TARTALOMJEGYZÉK

ÖSSZEFOGLALÓ.....	2
BEVEZETÉS.....	3
POLITIKAI HÁTTÉR.....	3
<i>Két választás egy napon.....</i>	4
<i>Szuverenitásvédelem.....</i>	4
VÁLASZTÁSI KAMPÁNY.....	5
<i>A közösségimédia-hirdetésekre fordított összegek és ellenségképző narratíváik.....</i>	7
<i>Kampányfinanszírozás.....</i>	7
<i>Harmadik szereplők kampánytevékenységei.....</i>	8
VÁLASZTÁSI SZERVEK.....	8
<i>Szavazók nyilvántartásba vétele.....</i>	9
<i>Jelöltek nyilvántartásba vétele.....</i>	10
JOGI HÁTTÉR.....	11
<i>Jogorvoslat.....</i>	12
MÉDIAELEMZÉS.....	13
<i>Megafon.....</i>	14
<i>A propaganda hatása.....</i>	14
A SZAVAZÁS NAPJA.....	15
<i>Választási eredmények.....</i>	15
ZÁRSZÓ.....	16
FÜGGELÉK.....	17

ÖSSZEFOGLALÓ

2024. június 9-én közel 8 millió szavazó járulhatott az urnákhoz, hogy megválasszák az Európai Parlament magyar képviselőit, valamint a magyarországi települések polgármestereit és a helyi és nemzetiségi önkormányzati képviselőket. A legutóbbi választások óta jelentős változások történtek a választási jogszabályokban. Közülük a legjelentősebb a három választástípus közös eljárásba vonása, valamint 2023 végén a fővárosi választási rendszer – végül kizárólag a kormánypártok által megszavazott – módosítása, melynek időzítése alkotmányos aggályokat vet fel. A jogalkotást megelőző társadalmi egyeztetés továbbra sem hatékony. A korábbi gyakorlathoz hasonlóan több fontos, választásokat érintő törvénymódosítást is a társadalmi egyeztetést megkerülve fogadtak el.

A kampányt országos szinten jellemezte a kormánypártok jelentős láthatósági fölénye, továbbá állami erőforrások kampányba történő bevonása és harmadik szereplők részvétele abban. A helyi, nemzetiségi és EP-választásokhoz kapcsolódó kampányköltségeknek nincs törvényi felső korlátja, és a kampányfinanszírozás továbbra is átláthatatlan. Önkormányzati szinten több településen megfigyelhető volt önkormányzati erőforrások bevonása a kampányba a regnáló vezetés javára, továbbá egyes településeken a választók anyagi juttatással vagy annak ígéretével a választási eljárásban való részvételre buzdítása. Továbbra is elterjedt gyakorlat a jelöltek részéről a közoktatási intézményekben, továbbá gyermekek felhasználásával történő kampányolás. Az állam és a kormánypártok összefonódása különösen nagy anyagi fölényt biztosított a kormánypártoknak, ami jelentősen torzította a választópolgárok kiegyensúlyozott tájékozódását és a politikai versenyt.

A Nemzeti Választási Iroda jogszabályban meghatározott feladatait a választás során megfelelően ellátta. A választási és szavazatszámoló bizottságokra egyaránt jellemző, hogy választott tagjaikat politikai testület választja meg, és a tagok ki- és megválasztásának szempontjai nem átláthatóak. Továbbra sem biztosítottak az egyenlő feltételek a külföldön tartózkodó választók választójogának gyakorlására: a magyarországi lakcímmel rendelkezők csak külképviseleteken, míg lakcímmel nem rendelkezők levélben szavazhatnak. Több településen bíróság állapította meg, hogy az önkormányzati egyéni választókerületek kialakítása jogsértően történt, van olyan eset, ahol gerrymandering is felmerült.

A jogorvoslati rendszer nem inkluzív, mivel a kifogást elbíráló határozat elleni fellebbezés, továbbá a bírósági felülvizsgálat során a választópolgári minőség önmagában már nem elegendő az érintettség megalapozásához. Ezen túlmenően a jogorvoslati eljárásokat erős formakötöttség jellemzi, így azok nehezen elérhetőek a választópolgárok számára. A választási jogorvoslatok három napon belüli elbírálási határidejének következménye, hogy a kifogás benyújtásakor minden bizonyítéknak és tényállításnak rendelkezésre kell állnia, a beadvány kiegészítésére, hiánypótlásra nincs mód.

A szuverenitásvédelmi törvénnyel felállított Szuverenitásvédelmi Hivatal és a Büntető Törvénykönyv választásokhoz kapcsolódó módosítása dermesztően hathat az alapvető jogokat gyakorolni szándékozó polgárokra, civil szervezeteikre és a médiára. Ez a demokratikus közélet és közbeszéd torzulásához vezethet. A nők és a roma polgárok továbbra is alulreprezentáltak a politikai térben, képviseletük továbbra sem tekinthető megfelelőnek.

A kormánypártok kommunikációja igen hangsúlyosan, szinte kizárólagosan jelent meg a kormánypárti médiumokban. A független médiumokban a kormánypárti narratívák mellett a kormányt bíráló hangok is teret kaptak. A közösségi médiában kormánypárti hirdető a teljes ellenzéki oldal sokszorosát, európai szinten is kimagasló összeget költöttek hirdetésekre. Ebben kiemelt szerepe volt a Megafon nagy elérésű videóinak, melyek jellemzője, hogy a magyar aktuálpolitikai eseményeket a Fidesz narratívája szerint keretezik. Ezeket a propaganda videókat feltételezhetően sokan nem tudják megkülönböztetni az egyéb, például hír típusú médiatartalmaktól.

A szavazás napja komoly incidensek nélkül zajlott le. Változatlanul fennálló jelenség a szavazatvásárlás, a választópolgárok szavazóhelyiséghez szállítása és a voksturizmus. Továbbra is rendszeresek a visszaélések, legfőképp a szavazók befolyásolása a mozgóurnás szavazás során az idősothonokban, illetve a szavazóhelyiségekben a fiatalok körében.

BEVEZETÉS

A 2024-es civil választási jelentés a legjelentősebb, választásokkal foglalkozó hazai szervezetek: a 20k, a Magyar Helsinki Bizottság, a Mérték Médiaelemző Műhely, a Political Capital, a Társaság a Szabadságjogokért és az Unhack Democracy közös kezdeményezése. Célja, hogy magyar szemmel és tapasztalattal, hiteles képet nyújtson az európai parlamenti és önkormányzati választási folyamatról sok évtizedes tapasztalattal rendelkező szakemberek elemzései, valamint közel ezer, a szavazás folyamatát végig kísérő szavazatszámológó személyes tapasztalatai alapján.

Az elmúlt évtizedek rendszeres nemzetközi választási megfigyelőinek jelenléte, és az általuk tett, nemzetközi demokratikus normákra és szerződéses kötelezettségekre hivatkozó ajánlások ellenére a magyarországi választások számos ponton nem felelnek meg a szabad és tisztességes választásokkal szemben támasztott követelményeknek. Az EBESZ/ODIHR elmúlt tíz évben, három különböző választási megfigyelői missziója által tett összesen mintegy 100 ajánlás közül tíznél kevesebbet, a kiemelt fontosságú ajánlások közül pedig egyetlen egyet sem valósított meg Magyarország. Ezért a választási folyamat megfigyelése és elemzése különös fontosságú feladat a magyar szakértők és a közvélemény számára.

POLITIKAI HÁTTÉR

A 2024-es választások az elmúlt években tapasztalható élesen polarizált közhangulatban zajlottak le. A kormány a veszélyhelyzet folyamatos meghosszabbításával – egy rövid, 2020-as szünetet leszámítva – több mint négy éve, 2020 márciusa óta rendkívüli hatáskörrel rendelkezik rendeletek kiadására, amelyekkel akár bizonyos alapvető szabadságjogokat is korlátozhat, ami gyakorlatilag rendeleti kormányzást tesz lehetővé. Bár ez a magyar jogrendszerben formálisan szabályos, a kormány ilyen túlhatalmának hosszú időn át tartó fenntartása nem megszokott a fejlett polgári demokráciákban, és ellentétes a nemzetközi demokratikus normákkal. A kormánypárt emellett folyamatosan kihasználta az állami szervek felett gyakorolt ellenőrzését saját választási esélyeinek növelésére. Így pl. az Állami Számvevőszék 2024 februárjában többszáz millió forintos bírságot szabott ki az ellenzéki pártokra, mellyel jelentősen nehezítette kampányolási lehetőségeiket, ezzel torzítva a versenyfeltételeket. Az állami szervek kihasználása pártpolitikai célokra szintén ellentmond az alapvető demokratikus elveknek.

A köztársasági elnök és az igazságügyi miniszter lemondásához vezető februári botrányig a választások előtti szokásos mederben folytak az események: a kormánypárt hatalmi előnyét kihasználva mérte a közvéleményt a megfelelő jelöltek és kampánytémák azonosításához, az ellenzéki pártok pedig egymással próbáltak egyezkedni az összefogás mértékéről és formájáról, miközben szintén saját kampánytémáikat keresték. A Demokratikus Koalíció és a Momentum az ellenzék meghatározó erejévé próbálták kinőni magukat a választások nyomán, a Mi Hazánk és a Magyar Kétfarkú Kutya Párt (MKKP) pedig erős kispártként próbálták konszolidálni pozíciójukat. Az LMP, a Jobbik, a belőle kivált Második Reformkor (2RK) és a Márki-Zay Péter-féle Mindenki Magyarországa Néppárt (MMN) a politikai túlélésért küzdött.

Ebben a közegben lépett színre a kormánypárt holdudvarából kiugrott Magyar Péter, aki a Fidesz kegyelmi botrányt követő megingását és az ellenzéki pártok általános elutasíthatóságát kihasználva, azok szavazóit a két éve tartó apatikus hangulatból fölrázva néhány hónap alatt létrehozta az elmúlt évtizedek legjelentősebb új politikai erejét. A választásokon Tisza Párt néven induló, az együttműködést mindenkivel elutasító formáció nagyobb részt a többi ellenzéki párt, kisebb részt a Fidesz szavazatait megszerezve erős másodikként végzett. Ezzel az eddigi pártviszonyokat alapjaiban felkavarva nem csak az ellenzéki pártok, hanem egyből a Fidesz új kihívójává vált.

Két választás egy napon

2023 decemberében a parlament kétharmados kormánypárti többsége átírta a Fővárosi Közgyűlés megválasztásának módját. 2014-ben és 2019-ben a fővárosiak nem közvetlenül választották a fővárosi közgyűlés tagjait: a 23 kerületi polgármester automatikusan a közgyűlés tagjává vált, és rajtuk kívül 9-en kerültek be a közgyűlésbe kompenzációs listáról. Az új szabályok alapján a Fővárosi Közgyűlést már idén június 9-én is jelölő szervezetek fővárosi listáin keresztül közvetlenül választották a budapestiek. 2014-ben ezt a rendszert a Fidesz egyoldalúan, mindössze négy hónappal a választás előtt vezette be. A törvénymódosító mechanizmus 2023-ban is változatlan volt: ezúttal is csak néhány (hat) hónappal a választás napja előtt írták át a szabályokat, és ezúttal is csak a kormánypárti képviselők szavazták meg (*lásd még a JOGI HÁTTÉR fejezetet*). Bár számos részletében eltér tőle, lényegében a 2010-ig működő tisztán listás rendszert emelték vissza, ami kétségtelenül közérthetőbb, és a választói akaratot többé-kevésbé arányosan leképezi. A rapid módosítás célja jó eséllyel az volt, hogy – ha legyőzni nem is tudják – megtörjék Karácsony Gergely főpolgármester közgyűlési többségét. A nem várt politikai fejlemények ezt a tervet hatványozottan sikeressé tették: magas a valószínűsége, hogy a Fővárosi Közgyűlés működésképtelenné válik. Annak, hogy egy napra tették a két választást, több oka is lehetett, közülük ez a kettő a legvalószínűbb:

- 2019-ben az EP-választás egyfajta erőfelmérőként szolgált az ellenzék számára, aminek tanulságait felhasználva értek el viszonylagos sikereket a négy hónappal későbbi önkormányzati választásokon. Ezt a lehetőséget akarta elvenni az ellenzék a Fidesz.
- Mivel az évtizedes gazdasági konjunktúra 2022-ben megtört, a kormány nem kívánta 2024 októberéig elnyújtani a kampányidőszakot, így már akár idén nyár folyamán lehetősége lesz megszorító intézkedések bevezetésére.

Ezeknél kevésbé lehetett fontos szempont, hogy a két eltérő logikájú választás esetleg összezavarná a választókat, vagy akár a kampányt nehezítené meg az ellenzéki oldal számára. Ezek a félelmek nem igazolódtak, egészen más problémák feszítették az ellenzékot, amelyek függetlenek voltak a két választás egy napon történő lebonyolításától.

Szuverenitásvédelem

2023. december 23-án hatályba lépett a szuverenitásvédelmi törvény.¹ A törvény két, egymástól elkülönülő részből áll. Egyrészt 2024. február 1-jével felállította a Szuverenitásvédelmi Hivatalt, másrészt úgy módosította a Büntető Törvénykönyvet, hogy végrehajtható szabadságvesztéssel legyen büntethető az, aki a politikai kampányára külföldi támogatást használ fel (közvetlenül vagy azt leplezve „e tilalom kijátszása érdekében”). **A közbeszéd és a demokratikus közélet torzulásához vezet az a dermesztő hatás, amit a Szuverenitásvédelmi Hivatal rendkívül tágan értelmezhető hatáskörei az alapvető jogok széles körének gyakorlásában okoz.** A Szuverenitásvédelmi Hivatal első eseti jelentését 2024. május 22-én, a kampányidőszak második felében tette közzé.² A jogszabály-módosítás decemberi hatályba léptetésével nem biztosítottak elegendő időt (csupán kevesebb mint hat hónapot) arra, hogy a jelölő szervezetek a jelentős változások ismeretében tudjanak készülni a választásokra.³

Az új törvényt hevesen kritizálták hazai civil szervezetek, polgárok és független sajtóorgánumok. Emellett uniós és nemzetközi intézmények is felszólaltak, negatívan értékelték a törvényt. Az Európa Tanács Emberi Jogi Biztosja még a jogszabály elfogadása előtt felszólította Magyarországot a

¹ A nemzeti szuverenitás védelméről szóló 2023. évi LXXXVIII. törvény, <https://njt.hu/jogszabaly/2023-88-00-00>, további részletekért lásd a Magyar Helsinki Bizottság, Amnesty International Magyarország és Társaság a Szabadságjogokért közös tájékoztatóját, Kérdések és válaszok a Szuverenitásvédelmi Hivatalról, 2024. május 16., <https://helsinki.hu/wp-content/uploads/2024/05/Szuverenitasvedelmi-Hivatal-Kerdések-Valaszok.pdf>.

² <https://szuverenitasvedelmihivatal.hu/dokumentumok/SZH-0162-2024.pdf>.

³ A Velencei Bizottság “Választási ügyek jó gyakorlatának Kódexe” (a továbbiakban: Velencei Bizottság Kódexe) szerint a választások előtti egy évben már nem lenne szabad a választási rendszer fontos elemeit megváltoztatni, [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2002\)023rev2-cor-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2002)023rev2-cor-e).

törvényjavaslat elvetésére.⁴ Az ENSZ szólásszabadsággal és a civil jogvédőkkel foglalkozó különleges előadói közös nyilvános közleményben hívták fel a figyelmet a törvényjavaslat elfogadásának közvetlen hátrányos következményeire.⁵ A Velencei Bizottság álláspontja szerint a törvény Szuverenitásvédelmi Hivatalra vonatkozó szakaszait teljesen vissza kell vonni, a kampányfinanszírozásra vonatkozó szakaszokat, ideértve a Büntető Törvénykönyv módosítását, pedig jelentősen módosítani szükséges.⁶ Az Európai Bizottság pedig 2024. február 7-én felszólító levél útján egy erre a törvényre vonatkozó, újabb kötelezettségzegési eljárást indított Magyarországgal szemben.⁷ A Bizottság május 23-án bejelentette, hogy elküldte a magyar kormánynek az indokolással ellátott véleményét, ami a következő és egyben utolsó lépés, mielőtt az ügyet az Európai Unió Bírósága elé vinné.⁸

VÁLASZTÁSI KAMPÁNY

A kormányoldal főlénye a köztéri hirdetésekben, a médiában és a közösségi médiában is látványos volt. Utóbbiról pontos költési adatok is rendelkezésre állnak (*lásd a Közösségimédia-költségekről szóló alfejezetet*). A Fidesz nagyon magasra állította be a léceket, „háború vagy béke”, sőt, „élet vagy halál” közötti döntésként láttatta a választás tétjét. A miniszterelnök is kivette a részét a kampányból, de mindig csak válogatott közönség előtt jelent meg, a szélesebb nyilvánosság pedig csak utólag értesült arról, hol bukkant épp fel. A kampány csúcspontja a június 1-jei békemenet néven ismert választási nagygyűlés volt. A közvetlen mozgósításra is óriási energiákat fordítottak: saját bevallásuk szerint 50 ezer aktivista segítette a kampányukat, és az utolsó napon egymillió közvetlen találkozásuk volt a választóikkal. Ezek az adatok ugyan túlzottak, de közel lehetnek a valósághoz, ezt erősíti a nyilvánosságban is látott aktivitásuk és maga a végeredmény.

Új politikai erőként a Tisza egészen más utat járt. Közösségimédia-hirdetésre egészen az utolsó hétig nem költött (akkor is csak 6 millió forintot), sőt, egyetlen plakátot sem helyeztek ki. Magyar Péter közösségimédia-aktivitásának hatalmas volt az organikus elérése, amelyen keresztül újabb és újabb témákat kínált a kampány során, fenntartva az érdeklődést. Kampányának másik lábát az országjárása képezte, amely során ténylegesen eljutott az ország minden egyes megyéjébe, összesen majdnem kétszáz településen tartott választási gyűlést. A fővárosban több, kiemelkedően nagy létszámú demonstrációt tartott, az utolsót a választást megelőző napon.

A többi ellenzéki párt a hagyományos eszközökkel kampányolt. A köztéri jelenlétük aszerint szórt, hogy hol voltak erősebb önkormányzati jelöltjeik.

A kampányban a 2022-ben kicsúcsosodott (de már a korábbi választásokon is látható) módon megjelent az állam, a kormány és a kormánypárt közötti határok elmosódása. Ennek legekleatásabb példái azok a levelek voltak, melyeket 2024. május 10-én, majd június 6-án a koronavírus elleni oltásra történt regisztráció során megadott email-címekre küldött a Kormányzati Tájékoztatási Központ. Ezen levelekben a kormányzati szerv a kormánypártok korábbi napokban már megkezdett kommunikációját folytatva fejtette ki a kormány álláspontját az ukrajnai háborúval összefüggő, tervezett NATO-lépésekről. Tekintve, hogy Magyarországon közel 6,5 millió embert oltottak be a koronavírus ellen, így milliós nagyságrendű választópolgárhoz jutott el a két email. A korábbi levél

⁴ Ld. Az Európa Tanács Emberi Jogi Biztosának közleménye, Magyarország: A “nemzeti szuverenitás védelméről” szóló javaslatcsomagot el kell vetni, 2023. november 27., <https://www.coe.int/ca/web/commissioner/-/hungary-the-proposal-for-a-defence-of-national-sovereignty-package-should-be-abandoned>.

⁵ Ld. ENSZ szólásszabadsággal és az civil jogvédőkkel foglalkozó különleges előadói közös nyilvános közleménye a civil jogvédők helyzetéről, 2023. december 8., <https://spcommreports.ohchr.org/TMResultsBase/DownloadPublicCommunicationFile?gId=28661>.

⁶ Magyarország – Álláspont a nemzeti szuverenitás védelméről szóló 2023. évi LXXXVIII. törvényről, elfogadta a Velencei Bizottság a 138. Plenáris Ülésén (Venice, 2024. március 15-16.), CDL-AD(2024)001-e, [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2024\)001-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2024)001-e).

⁷ Európai Bizottság 2024. február 7-i sajtóközleménye, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hu/inf_24_301.

⁸ Európai Bizottság 2024. május 23-i sajtóközleménye, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hu/inf_24_2422.

kiküldése miatt benyújtott kifogást a Nemzeti Választási Bizottság (NVB) elutasította, sem a GDPR, sem a választási eljárás négy alapelvének⁹ sérelmét nem állapította meg annak ellenére, hogy a levél egyértelműen alkalmas a választói akarat befolyásolására vagy annak megkísérlésére, tehát kampányeszköz. Az NVB döntése elleni felülvizsgálati kérelmet a Kúria elutasította. A döntések érdemi hivatkozási alapja az volt, hogy a kormányzati szerv jogszabályban meghatározott feladat- és hatáskörében járt el, így tevékenysége a törvény erejénél fogva nem minősül kampánytevékenységnek.

A Kúria döntése emellett lerontotta a korábbi (2022-es) joggyakorlatot, mivel nem tartotta elegendőnek a választópolgári minőséget az érintettség megállapításához. Továbbá, a Kúria mellőzte a felülvizsgálati indítványban kért előzetes döntéshozatali eljárás megindítását, azzal az érveléssel, hogy a választási eljárásban alkalmazott, a döntés meghozatalára előírt három napos határidőt ellehetetlenítené az EU Bíróságához fordulás – **ezzel gyakorlatilag kivonta a hazai választási jogorvoslatot az EU-jog hatálya alól, annak ellenére, hogy a közös eljárásban a Európai Parlament megválasztására is sor kerül.**

Tömeges jelenség volt a gyermekek részvételével folytatott kampánytevékenység, mely több alkalommal közoktatási intézményekben, tanítási időben is zajlott, de gyakori volt politikusok gyermeknap rendezvényeken történő szerepvállalása is. A közoktatási intézményben kampányolás miatt országszerte számos alkalommal állapították meg a választási szervek jogsértést, mégpedig a választási eljárásról szóló törvény szerinti alapelvek (esélyegyenlőség a jelöltek és a jelölő szervezetek között, jóhiszemű és rendeltetésszerű joggyakorlás) sérelmét, valamint a nemzeti köznevelésről szóló törvény rendelkezésébe ütközést.

Jogsértő vagy súlyosan erkölcstelen kampánytevékenységre önkormányzati és országos szinten is volt példa. Gödön egy jelölt 50 ezer forint értékű ajándékot ajánlott azoknak a választópolgároknak, akik meglátogatják a választási gyűlést. Az ügyben a helyi választási bizottság többféle jogsértést állapított meg.¹⁰ Szintén jogsértőnek találták azt a hajdúnánási esetet, amikor egy jelölt – megválasztása esetén beváltható – 10 ezer forintos kupon postaládákba dobásával kampányolt.¹¹ A Megoldás Mozgalom a szavazás napján olyan felhívást tett közzé a Facebook oldalán, melyen a választópolgárokat arra ösztönözte, hogy szavazólapjukat fotózzák le, azt osszák meg a közösségi médiában, lássák el címkéssel, és 2,5 millió forintot sorsolnak ki az így cselekvők között. Bár a felhívás azt is tartalmazta, hogy a szavazat iránya közömbös, a párt mégis kampánytevékenységet végzett, mivel egyrészt a választáson részvételre mozgósított, másrészt a bejegyzés végén a Megoldás Mozgalomra utaló szókapcsolat volt. Az NVB 393/2024 számú döntésében az ügyben jogsértést állapított meg.

Az önkormányzati választások kapcsán jellemző volt a helyi közhatalom bevonódása a kampányba, önkormányzati erőforrások kampánycélokra történő felhasználása, mely sérti a Ve. 2. § (1) bek. e) pontja szerinti alapelvet (esélyegyenlőség a jelöltek és a jelölő szervezetek között). Ennek jellemző példái az önkormányzati eszközök és alkalmazottak kampánytevékenységbe történő bevonása, önkormányzati események kampánycélú eseménnyé alakítása vagy kifejezetten kampánycélú, önkormányzati erőforrásokat felhasználó esemény szervezése. Igen gyakori volt továbbá a jelölteket diszkriminatív (szelektív) módon bemutató önkormányzati kiadványok megjelentetése, és az önkormányzati közösségi oldalakon keresztül folytatott kampánytevékenység az inkumbens (hivatalban lévő) jelöltek javára.

A fentieket jól példázzák a TASZ jogsegély-szolgálatához eljutott alábbi esetek. Egy településen az inkumbens polgármester-jelölt plakátjait a helyi városüzemeltető cég alkalmazottai helyezték ki az önkormányzat gépjárművét használva. Egy másik településen az önkormányzat kiadványában a választáson induló jelöltek közül egy személyt nem mutattak be, mindenki mást igen. A harmadik

⁹ Választás tisztaságának megóvása, önkéntes részvétel a választási eljárásban, esélyegyenlőség a jelöltek és a jelölő szervezetek között, jóhiszemű és rendeltetésszerű joggyakorlás.

¹⁰ https://god.hu/wp-content/uploads/2024/06/71_2024.-VI.-3.-HVB-hatarozat_kifogas_h.pdf

¹¹ [https://hajdunanas.hu/downloads/hvb/55_2024.%20\(VI.8.\).pdf](https://hajdunanas.hu/downloads/hvb/55_2024.%20(VI.8.).pdf)

példában az önkormányzat képviselő-testülete ún. "ciklusértékelő" eseményt szervezett a szavazás napját megelőző hétre, ahol kizárólag a testület tagjainak volt lehetősége prezentálni és felszólalni, más jelölteknek nem.

A közvélemény tekintélyes részében megütközést keltett a kormánypártok "Stop háború" óriásplakát-kampánya. A plakátokat országszerte kihelyezték, egyes pontokon olyan módon, hogy azok környezetében semmilyen más tartalmú óriásplakát nem volt. A plakát grafikailag félrevezető volt, mivel a "Stop háború" szókapcsolatban a "Stop" szó kisebb méretben és grafikailag kevésbé hangsúlyosan jelent meg, mint a "háború" szó. Számos olyan esetről van tudomásunk, amikor a plakát tartalma kiskorúakban erős félelmet, szorongást keltett.

A közösségimédia-hirdetésekre fordított összegek és ellenségképző narratívák

A 2024. év kezdetétől a választás napjáig 2,1 milliárd forintot költött a Fidesz, a Megafon és a CÖF a Facebookon és a Google-ön. Ez mintegy négyszerese annak az 507 millió forintnak, amit az összes ellenzéki párt és a hozzájuk köthető médiumok költöttek. Ha csak a pártokat nézzük, a Fidesz és a KDNP 1 milliárd 50 millió forintot költött, míg 14 ellenzéki párt összesen 462 milliót.

A főpolgármester-jelöltek költségei is óriási aszimmetriát mutatnak: március közepétől a választást megelőző napig Szentkirályi Alexandrának (Fidesz) a kampányhirdetéseire 112, Vitézy Dávidéra 54, a végül győztes Karácsony Gergelyére 19 millió forintot költöttek a jelöltek Facebook-oldalain.

A kampány hangvétele rendkívüli mértékben polarizáló volt. A Facebook-hirdetésekre költött, összesen mintegy 3,3 milliárd forintból 791 milliót olyan tartalmakra költöttek, amelyek valamilyen ellenségképző narratívát tartalmaztak.¹² Ezek 98,6%-át kormánypárti, 1,4%-át ellenzéki szereplők adták fel. A két leggyakoribb ellenségképző narratíva (amire a 791-ből mintegy 632 millió forint ment el):

- háború – a narratíva szerint míg a „háborúpárti baloldal” és a legtöbb nyugati ország bele akarja rángatni Európát az orosz-ukrán háborúba, addig a Fidesz által fémjelzett jobboldal a béke pártján áll, és kizárólag ők akarnak véget vetni a katonai konfliktusnak.
- Magyar Péter hiteltelenítése – az új ellenzéki politikust februári felbukkanása óta változó intenzitással, de folyamatosan támadták, százával illették rá az ellenségképző kifejezéseket, amelyben megfért egymás mellett a „bántalmazó”, a „pszichopata”, a „háborúpárti” vagy a „dollárbaloldali” bélyeg.

A kormányoldal európai összehasonlításban is kiugró költségeit érzékelteti, hogy évkezdettől a választás napjáig tartó időszakban a teljes Európai Uniót tartalmazó rangsorban a Fidesz kampányvideói foglalták el az első három helyet a YouTube-on hirdetett politikai tartalmú videók körében, egy olyan időszakban, amikor huszonzét országban zajlott az európai parlamenti választási kampány.

Kampányfinanszírozás

A június 9-i választásokig tartó kampányok finanszírozására a pártfinanszírozási törvény¹³ és a választási eljárási törvény¹⁴ vonatkozott. A pártfinanszírozási törvény szerint politikai pártoknak tilos minden olyan támogatást elfogadni, ami nem kizárólag magyar állampolgártól (természetes személytől) származik.¹⁵ A választási eljárási törvény 2023. december 22-i módosítása szerint azok a jelölő szervezetek, amik egyébként nem politikai pártok, hanem egyesületek, a választásokkal

¹² Az „ellenségképző narratíva” módszertani leírása itt elérhető:

https://politicalcapital.hu/hirek.php?article_read=1&article_id=3346

¹³ A pártok működéséről és gazdálkodásáról szóló 1989. évi XXXIII. törvény, <https://njt.hu/jogszabaly/1989-33-00-00>.

¹⁴ A választási eljárásról szóló 2013. évi XXXVI. törvény (a továbbiakban: Ve.), <https://njt.hu/jogszabaly/2013-36-00-00>.

¹⁵ 1989. évi XXXIII. tv. 4. § (2)-(3) bekezdések. A szabályokat megerősítette a Ve. 307/D. § (4) bekezdése, ami egyike a szuverenitásvédelmi törvénnyel bevezetett módosításoknak.

kapcsolatos tevékenységeik finanszírozására csak olyan forrást használhatnak, amit magyar állampolgártól kaptak. A jelölteknek tilos külföldi támogatást elfogadniuk.¹⁶

Szemben az országgyűlési választásokkal a jelöltek és pártok (vagy más jelölő szervezetek) nem kapnak állami kampánytámogatást a helyi, nemzetiségi és EP-választásokhoz kapcsolódóan. A kampányköltségeknek azonban nincs felső határa sem. Így egyrészt a vagyonosabb pártok és jelöltek hatalmas összegeket költenek, másrészt, ebből következően, **a kampányköltség felső korlátjának hiánya jelentősen torzító hatású a vagyonosabb jelöltek és jelölő szervezetek javára.** A kisebb jelölő szervezetek (ideértve a pártokat is) eleve rosszabb esélyekkel versenyeznek a választók támogatásáért, ez a két szabály tovább ront az egyébként is egyenlőtlen versenyfeltételeken.

Figyelemre méltó, hogy a jogalkotó nem fogadott el olyan jogszabály-módosításokat az elmúlt két évben, amelyek a kampányfinanszírozás átláthatóságának növelése vagy hatékonyabb felügyelete irányába mutattak volna.¹⁷ Továbbra sem történt semmilyen lépés és egyáltalán nem látszott akarat arra, hogy biztosítva legyen a felügyelet azok felett a kampányfinanszírozási módszerek felett, amit a kormány, egyéb állami szervek, kormányt támogató civil szervezetek („GONGO-k”) és állami cégek nyújtanak a kormánypártok részére annak érdekében, hogy ezek előnyhöz jussanak a választási versenyben.

Harmadik szereplők kampánytevékenységei

A kormánypártokat számos, a választáson nem induló ún. harmadik szereplő segítette üzeneteik terjesztésében, választási esélyeik javításában, események szervezésében. A magyar jogszabályi környezetben nincs általános akadálya, hogy civil, vagy annak látszó szervezetek kampányoljanak valamely politikai erő mellett. Ugyanakkor ezen tevékenységükről esetről esetre kell megítélni, hogy a véleménynyilvánítás szabadsága által védett megnyilvánulásról, vagy bújtatott kampányról van szó. Ezt használja ki a kormányoldal – mindeddig büntetlenül – úgy, hogy elsősorban a Megafonon és a Civil Összefogás Fórumon (CÖF) keresztül is aktív kampánytevékenységet folytat, a kormányzati üzenetekkel összehangoltan, kampányidőszakban és azon kívül egyaránt. Ezen szervezetek jellemzően indirekt módon költségvetési forrásokhoz is hozzájutottak, így tehát a kormánypártok kampányát áttételesen közpénz is segítette. Vannak olyan ellenzéki erők, akik ezt a kikaput szintén kihasználják, a forrásaik viszont elenyészőek a kormányoldaléhoz képest (lásd feljebb A közösségimédia-költségekről szóló alfejezetet).

A szuverenitásvédelmi törvénycsomag nyomán számos civil szervezetben merült fel kétely, hogy megszokott tevékenységüket, mely magában foglalja a közéleti kérdésekben történő vélemények kifejtését is, mennyiben folytathatják változatlan módon. A kétely alapja, hogy jogi személy nem nyújthat támogatást jelölő szervezeteknek. Ezen szervezetek által megfogalmazott vélemények, álláspontok, szakpolitikai javaslatok egyes politikai szereplők számára kedvezőbbek, mások számára kedvezőtlenebbek, és ezt számos szervezet úgy értelmezte, hogy a jelöltektől, jelölő szervezetektől függetlenül, velük nem szándékegységben megfogalmazott véleménynyilvánítás is támogatásnak számít, ezáltal a korlátozó törvényi rendelkezések hatálya alá esik.

VÁLASZTÁSI SZERVEK

A választások lebonyolítása a Nemzeti Választási Iroda (NVI), a területi és a helyi választási irodák feladata. Az NVI jogszabályban meghatározott feladatainak eleget tett, melyek közül kiemelendő a választások hivatalos honlapjának naprakész és stabil működtetése. Az NVI a közelgő fontos határidőkről ezen oldalon adott hírt, rendszeres sajtóközlemények kiadásával segítette a választópolgárok és a jelöltek, jelölő szervezetek tájékoztatását. Ezen felül új típusú, közérthetőbb

¹⁶ Ve. 124. § (1b) bekezdés. Ez az előírás is egyike a 2023. december 22-én a szuverenitásvédelmi törvényben hatályba léptetett módosításoknak.

¹⁷ 2022-es EBESZ/ODIHR Választási Megfigyelési Misszió végleges jelentés (a továbbiakban: 2022-es ODIHR VMM Végleges jelentés), 21. számú további ajánlás, <https://www.osce.org/files/f/documents/8/0/523892.pdf>.

tájékoztató és oktató anyagokat készített. A szavazáshoz kapcsolódó informatikai és logisztikai feladatokat a szerv megfelelően ellátta.

A választások eredményét a választási bizottságok¹⁸ állapítják meg. Ezen felül felelősek még a választások tisztaságának és jogszerűségének biztosításáért, a jelöltek és jelölő szervezetek nyilvántartásba vételéért és a választásokhoz kapcsolódó kifogások és fellebbezések elbírálásáért is. A választási bizottságok választott és megbízott tagokból állnak, akik szavazással hozzák meg a bizottságok döntéseit. **A választási bizottságokra, valamint a szavazatszámlláló bizottságokra egyaránt jellemző, hogy választott tagjaikat politikai testület választja meg, és a tagok ki- és megválasztásának szempontjai nem átláthatóak.**

A Nemzeti Választási Bizottság (NVB) hét tagját kilenc évre választja meg az országgyűlés. Az NVB-be minden párt egy tagot delegálhat. Megbízott tagokat a parlamenti frakcióval rendelkező pártok két országgyűlési választás közötti időszakra, az EP-választásokon induló, parlamenti frakcióval nem rendelkező pártok a nyilvántartásba vételtől az eredmény jogerőre emelkedéséig delegálhatnak. Mindez jelentős egyenlőtlenséghez vezet az NVB-ben, mivel a kormánypártok kétharmados, minősített parlamenti többséggel egyoldalúan választhatják meg az NVB hét tagját és emellett delegálhatnak is egy-egy tagot a testületbe. A 2022. július 26-án hatályba lépő módosítások¹⁹ előtt volt egy körülbelül hathetes időszak a választások kitűzése és a jelölő szervezetek nyilvántartásba vétele között, amikor az NVB kizárólag a választott, kormánypárti tagokból állt. A módosítás pozitív hozadéka, hogy a parlamenti frakcióval rendelkező pártoknak most már folyamatosan lehetnek megbízott tagjai az NVB-ben akkor is, amikor még nem vették nyilvántartásba őket jelölő szervezetként. Ez a módosítás némileg kiegyensúlyozottabb erőviszonyokat hozhatna az NVB-ben a jelöltek és jelölő szervezetek nyilvántartásba vételéről szóló döntések meghozatala során, azonban a fentiek szerint megválasztott tagok kiegészülve a kormánypártok delegált tagjaival még így is többségben vannak a testületben. A jelölő szervezetek nyilvántartásba vételét követően azok a parlamenti frakció nélküli pártok, amik indultak az EP-választásokon, szintén delegálhattak megbízott tagokat az NVB-be. Ugyanakkor ugyanannak a törvénymódosításnak köszönhetően ezeknek a megbízott tagoknak nincs szavazati joga.²⁰ **Ez a delegált tagok jogait érintő megkülönböztetés indokolatlan, és gyengíti a választásokon induló, parlamenti frakcióval nem rendelkező pártok tisztességes eljárásra való esélyeit.** Emellett lehetetlenné teszi azt, hogy a Fidesz-KDNP által választott és delegált tagokat bármikor le lehessen szavazni.

Szavazók nyilvántartásba vétele

Közel 7.800.000 polgárnak volt választójoga június 9-én az Európai Parlament magyar tagjainak választásán. Közülük 127.000 fő magyarországi lakcímmel nem rendelkező levélszavazó, 4.680 fő Magyarországon élő uniós állampolgár volt.²¹ A helyi választásokon közel 7.850.000 választópolgár szerepelt a névjegyzékben, akik között volt 137.000 Magyarországon élő uniós állampolgár és 35.000 szavazati joggal rendelkező harmadik országbeli állampolgár.²² Összesen 340.000 főt vettek nemzetiségi választópolgárként nyilvántartásba, akik a tizenhárom magyarországi nemzetiség egyikéhez tartoznak. A legtöbb választója a roma nemzetiségnek volt 230.000 nyilvántartásba vett választópolgárral.²³

Az önkormányzati választásokon a választók a lakóhelyükhöz (vagy ha a határidőig kérték, a tartózkodási helyükhöz) kijelölt szavazóhelyiségekben adhatták le szavazatukat. Az EP-választásokon ezek helyett lehetőség volt átjelentkezéssel szavazni az ország bármely településén

¹⁸ A helyi, nemzetiségi és EP-választások idején ezek a Nemzeti Választási Bizottság, a területi választási bizottságok, a helyi választási bizottságok és a szavazatszámlláló bizottságok.

¹⁹ Ve. 17. § (3) bekezdés, 27. §, 45. § (5) bekezdés.

²⁰ Ve. 45. § (5) bekezdés.

²¹ <https://www.valasztas.hu/valasztopolgarok-szama-valasztastipusonkent>.

²² Az Alaptörvény XXIII. cikk (3) bekezdése szerint a helyi választásokon szavazhatnak a menekültként elismert vagy huzamos tartózkodási jogosultsággal rendelkező személyek.

²³ <https://vtr.valasztas.hu/nemz2024/valasztopolgaroknak/valasztasok-nemzetisegenkent>.

(ha ezt a határidőig kérte a választó), a külföldön tartózkodó, magyarországi lakóhellyel rendelkező választópolgárok Magyarország külképviseletein, a Magyarországon vagy más uniós tagállamban lakcímmel nem rendelkező választópolgárok pedig levélben szavazhattak. **A külföldön tartózkodó választópolgárok részére tehát továbbra sem biztosított egységes mód a választójog gyakorlására.** Tudomásunk van arról, hogy több választópolgár, aki regisztrált a külképviseleti szavazásra, nem tudta leadni szavazatát, mivel a szavazás napján már nem volt névjegyzékben. Ennek oka több esetben ismeretlen maradt, más esetekben pedig nem kellően időszerű és átlátható módon kerültek törlésre a névjegyzékből más uniós államban lévő lakóhelyükre tekintettel. A TASZ jogsegély-szolgálatának tudomására jutott néhány eset, amikor a választópolgárok névjegyzéki kérelmeihez kapcsolódó ügyintézés során informatikai hiba lépett fel az ún. automatikus döntéshozatali eljárás során, és a hibát emberi beavatkozással nem sikerült korrigálni, ezért a választópolgár nem tudta választójogát vagy annak teljességét gyakorolni.

Nincs választójoga a szabadságvesztés végrehajtása alatt és azon túl még legalább egy, legfeljebb tíz évig azoknak, akiket büntetőbíróság eltiltott a közügyek gyakorlásától. Szintén nem rendelkeznek választójoggal azok, akiket mentális zavaruk (belátási képességük korlátozottsága) miatt kizárt a bíróság a választójogból.²⁴ A közügyektől eltiltott elítélt személyek esetében vitatható a szabályozás, miszerint a szabadságvesztés végrehajtásának ideje alatt nem telik a közügyektől eltiltás ideje, emellett a büntetőbíróságok a gyakorlatban túl gyakran alkalmazzák a maximális tíz év közügyektől eltiltás mellékbüntetését. A mentális zavaruk miatt a választójogból kizárt személyek esetében a kizárás lehetősége túl széles, a jogszabály nem tesz különbséget a mentális képességek széles skáláján lévő potenciális választók között.

Jelöltek nyilvántartásba vétele

Az NVI tájékoztatása szerint 7.666 polgármesterjelöltet, 33.465 egyéni listás jelöltet, 6.761 egyéni választókerületi jelöltet, 6.047 kompenzációs listás jelöltet, 1.612 vármegyei listás jelöltet és 319 fővárosi listás jelöltet vettek nyilvántartásba, ami összesen 55.474 jelölést jelent. Az EP-választásokra 11 párt állított listát.²⁵

Az NVI ismét elérhetővé tette a választópolgárok számára a leadott ajánlások önellenőrzésére szolgáló online eszközt.²⁶ A személyes adataival visszaélés esetén az érintett választópolgár három napon belül kifogást tehet a választási bizottságnál. A kifogás alapján a választási bizottság csupán az adott vitatott ajánlást érvénytelenítheti. Az egyéb jogi utak általában nem hatékonyak a közokirat-hamisítás elkövetőinek megtalálásában és szankcionálásban.²⁷ Az idei évben a jelentés készítőihez nem jutott el olyan eset, ami az ajánlásokkal kapcsolatos jelentős visszaélésre vonatkozott.

A nők továbbra is alulreprezentáltak a politikai életben. Nincs széles társadalmi párbeszéd a női kvóták bevezetéséről vagy más módszerekről, amik a női részvételt erősíthetnék a politikai vezetésben (lásd még a *Választás Napja* fejezetet). Szintén elhanyagolható volt azon roma jelöltek aránya, akik nem nemzetiségi jelöltként mérettették meg magukat. A megfelelő képviselő hiánya aggodalomra ad okot, hiszen a 2022-es népszámláláson 210.000 fő vallotta magát romának, és 230.000 fő van nyilvántartva nemzetiségi választópolgárként, ami önmagában a lakosság legalább két-három százalékát jelentené, azonban a roma magyarok valós aránya a társadalomban valószínűleg lényegesen nagyobb.

A transznemű emberek nemének jogi elismerését betiltó 2020-as jogszabály-módosítás következtében transznemű személyek csak a születési nemüknek megfelelő névvel élhetnek, ezzel a névvel kell hivatalos ügyeiket intézniük, kizárólag ezzel a névvel kampányolhatnak, lehetnének politikusok. **Az állam által fűtött ellenségesség és ez az emberi méltóságot sértő rendelkezés**

²⁴ Alaptörvény XXIII. cikk (6) bekezdés.

²⁵ <https://www.valasztas.hu/>.

²⁶ "Kit ajánlottam?" online önellenőrző eszköz, <https://www.magyarorszag.hu/szuf/ugyleiras?id=ef7d053e-eea5-41a4-8d18-8535e252277b&n=tajekoztatas ajanlasrol-kit ajanlottam%3F>.

²⁷ 2022-es ODHR VMM Véglleges jelentés, 19. számú további ajánlás.

többek között ahhoz vezet, hogy nyíltan transznemű emberek közszereplőként nem vesznek részt a politikában. Még választópolgárként is megalázó helyzeteknek lehetnek kitétek, mert a nemi identitásuktól eltérő, születési nemüknek megfelelő névvel szerepelnek a névjegyzékben.

JOGI HÁTTER

A 2022-es országgyűlési választásokat követően 2022 júliusában elfogadta a parlament az Alaptörvény tizenegyedik módosítását, megváltoztatva a korábbi szabályt, miszerint a helyi és nemzetiségi választásokat ötévente ősszel rendezték meg. A módosítás kötelezővé tette, hogy a helyi és nemzetiségi választásokat az EP-választásokkal egy napon tartsák.²⁸ A jogalkotó a szükséges eljárási szabályok módosításával és megalkotásával megteremtette annak lehetőségét, hogy az eltérő választástípusokat a választási szervek fennakadás nélkül le tudják bonyolítani.

Jelentős változás volt – a közös eljárás szabályváltozásaitól függetlenül – a választópolgárok széles körét érintő azon módosítás, mely megváltoztatta a kérelmek benyújtásának módját és az elektronikus ügyintézés tette főszabállyá, mely változás a választások tisztaságát szolgálta.

Szintén 2022 júliusában lépett hatályba egy másik jogszabály-módosítás válaszul a 2022. évi országgyűlési választások során felmerült levélszavazási botrányokra,²⁹ ami kiterjesztette a választási eljárási törvény területi hatályát Magyarország határain túlra.³⁰ Szükséges volt a módosítás, mivel az NVB és a Kúria is arra jutott a 2022-es választási kampány során, hogy a Ve. korlátozott területi hatálya miatt nem volt hatásköre érdemben vizsgálni az ezekkel a választási jogsértésekkel szembeni kifogásokat. **A jogszabály-módosítás pozitív változásként értékelhető, azonban önmagában a Magyarország határain túl történt jogsértésekkel szembeni kifogások érdemi vizsgálata nem tudja hatékonyan megelőzni a levélszavazáshoz kapcsolódó visszaéléseket.** Szintén pozitív fejlemény, hogy a jogszabály-módosításnak köszönhetően a levélben szavazók bármely magyar külképviseleten vagy egyéni választókerületi választási irodában kérhetik a szavazási levélcsoomag pótlását, ha a választás napját megelőző hetedik napig nem kapták meg postán a szavazási levélcsoomagjukat.³¹ Erre azért volt szükség, mert sok választó arról számolt be a 2022-es választásokkor, hogy nem kapta meg postán a levélcsoomagját, és így nem tudta gyakorolni a választójogát. Egyes külképviseletek már a 2022-es országgyűlési választás idején is biztosítottak pótcsoomagot az ilyen helyzetben lévő szavazóknak, de ez csak gyakorlati megoldás volt jogszabályi háttér nélkül. A pozitív fejlemény mellett továbbra is fennáll a probléma, hogy számos választó a távolság miatt nem tud eljutni még a hozzá legközelebbi külképviseletre sem. Amennyiben visszaélés történik egy választó adataival és levéltitkával úgy, hogy egy másik személy leadja a nevében a levélszavazatot, a választó még mindig kérheti ennek pótlását a kijelölt helyeken. Ugyanakkor az NVI csak azt a leadott szavazatot fogja számolni, amelyik hamarabb megérkezik hozzá.

A helyi választási törvény 2023. májusi módosítása felemelte a 10.000 főnél több lakossal rendelkező településeken a kompenzációs listák állításának küszöbét. Korábban a kompenzációs lista állításához arra volt szükség, hogy az adott jelölő szervezet a település egyéni választókerületeinek legalább a felében indítson képviselőjelöltet. A jogszabály-módosítás ezt a határt az egyéni választókerületek kétharmadára emelte fel.³²

A jogszabályok elfogadását, módosítását megelőző valós társadalmi egyeztetésre vonatkozó ajánlások csak korlátozottan teljesültek.³³ 2023-ban lényegesen több jogszabálytervezetet

²⁸ Alaptörvény 35. cikk (2) bekezdés, Ve. XVI. fejezet

²⁹ Számos levélszavazáshoz kapcsolódó jogsértésről számolt be a sajtó, köztük néhány különösen súlyos volt. Például Szerbiában a szerb posta helyett a Fidesz-KDNP-hez közeli civil szervezet kézbesítette a szavazási levélcsoomagokat, Marosvásárhelyen kitöltött szavazási levélcsoomagokat találtak félig elégetve, illetve sokan nem kapták meg időben a szavazási levélcsoomagjaikat.

³⁰ Ve. 1. §.

³¹ Ve. 277. § (4) bekezdés.

³² A helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek választásáról szóló 2010. évi L. törvény 10. §, <https://njt.hu/jogszabaly/2010-50-00-00>.

³³ 2022-es ODIHR VMM Véglleges jelentés, 1. számú kiemelt ajánlás.

bocsátottak társadalmi egyeztetésre a korábbiakhoz képest, mivel azt az egyik, uniós pénzügyi forrásokhoz való hozzáférési feltétel előírta.³⁴ Ugyanakkor **a társadalmi egyeztetés formája és hatása továbbra sem megfelelő. A beküldött véleményeket gyakran figyelmen kívül hagyják, valamint a közzétett hatásvizsgálati lapok és a társadalmi egyeztetést lezáró összefoglalók semennyi, vagy csak minimális információt tartalmaznak.** Ráadásul az időközi választások a helyi és nemzetiségi választásokat megelőző év április 1-je és a választások közötti időszakban történő megtartását tiltó, 2023. május 27-én hatályba lépett jogszabály-módosítást³⁵ az országgyűlés Törvényalkotási Bizottsága vezette be egy másik törvényjavaslatba, ami eredetileg a választási eljárások elektronikus ügyintézéséről szólt. A Törvényalkotási Bizottság ezt a fontos módosítást azután illesztette a javaslatba, hogy a társadalmi egyeztetés már rég lezárult, ezzel kiüresítve azt.

2023 decemberében is módosította a parlament a helyi választási törvényt, ezúttal a Fővárosi Közgyűlés tagjainak választására vonatkozóan.³⁶ A változtatás kevesebb mint fél évvel a választásokat megelőzően lépett hatályba, mely szemben áll a Velencei Bizottság által kialakított jó gyakorlatokkal, továbbá Alaptörvény-ellenesség gyanúját is felveti – annak ellenére, hogy a változások tartalmi oldalról nem kifogásolhatók.³⁷ A jogszabálmódosítást az ellenzéki Mi Hazánk Mozgalom képviselője kezdeményezte, azonban a párt frakciója végül nem szavazta meg a módosításokat, így a jogszabálmódosítás kizárólag a kormánypárti képviselők szavazata nyomán jött létre.

Az anyagi jogi szabályozás kapcsán megemlítenéd a 10 ezer fő feletti települések egyéni választókerületek kialakításával kapcsolatos gyakorlat. Ezen feladatot a települések jegyzője, mint a helyi választási iroda vezetője végzi. Feladata, hogy olyan választókerületeket alakítson ki, melyek folytonosak, jellegüket tekintve homogének és bennük megközelítőleg azonos számú választópolgár él. **2023 őszén sok település önkormányzati választási térképét árajzolták, melynek során számos esetben felmerült a jogellenesség gyanúja, illetve a változtatások politikai motiváltsága.** Több bírósági ítélet is született, melyek a beosztásról szóló döntések jogsértő jellegét mondták ki, általában azért, mert hiányosan indokolták egyes választókerületek kialakítását. 2024 júniusában nyilvánosságra került egy korábbi hangfelvétel, melyben Egerhez köthető kormánypárti politikusok azt vitatják meg, hogy milyen módon tudnák rávenni a település jegyzőjét, hogy a kormánypárti jelöltek számára kedvező választókerületi beosztást alakítson ki. A végül kialakított választókerületi beosztás éppen azt a megoldást alkalmazza, melyet a felvételen említettek. **A gerrymandering, azaz a politikai érdekeket szolgáló választókerület-kialakítási manipuláció, minden esetben Alaptörvény-ellenes.**

Jogorvoslat

A választási jogorvoslatok rendszerében nem történt jogszabályi változás a legutóbbi általános választásokhoz képest. A jogorvoslati eljárásokat erős formakötöttség jellemzi, mely már a kifogás benyújtását megelőzően célszerűvé teszi jogász segítségének igénybevételét. **A jogorvoslati rendszer nem inkluzív, mivel a kifogást elbíráló határozat elleni fellebbezés, továbbá a bírósági felülvizsgálat során a választópolgári minőség önmagában már nem elegendő az érintettség megalapozásához.** Ez azt jelenti, hogy a fellebbezés vagy a bírósági felülvizsgálat során elsősorban jelöltek, jelölő szervezetek léphetnek fel eredményesen, ami nyilvánvalóan korlátozza a jogorvoslatokhoz való jogot.

A választási jogorvoslatok három napon belüli elbírálási határidejének következménye az is, hogy a kifogás (vagy a választási szerv döntése elleni jogorvoslat) benyújtásakor minden bizonyítéknak és tényállításnak rendelkezésre kell állnia, a beadvány kiegészítésére, hiánypótlásra (arra való felhívásra) nincs mód. Ez azzal a következménnyel jár, hogy azon jogsértések, melyekre vonatkozóan

³⁴ Mérföldkő Magyarország nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervében.

³⁵ Ve. 8. § (2) bekezdés.

³⁶ 2010. évi L. tv. 6. §.

³⁷ Velencei Bizottság Kódexe.

az elkövetésüktől számított három napon belül nem áll rendelkezésre valamennyi bizonyíték, jogorvoslat nélkül maradnak. Ez a kisebb jelentőségű, adminisztratív jellegű szabálytalanságok esetére éppúgy igaz, mint a szavazás eredményét érdemben befolyásoló, tudatos visszaélésekre vagy hanyagságból bekövetkező törvénysértésekre, amik akár a szavazás eredményének megsemmisítését és megismétlését eredményezhetik. A szintén rövid, három napos határidőben benyújtandó fellebbezésben és bírósági felülvizsgálati kérelemben új tények és bizonyítékok is felhozhatók, de hiánypótlásra ezekben az eljárásokban sincs lehetőség.

A jogorvoslatok kapcsán külön említendő a Nemzeti Választási Bizottság (NVB) szerepe, melyről a 2024-es választások kapcsán is elmondható volt, hogy **a kormánypártok számára kedvezőtlen döntést nagy horderejű, országos jelentőségű ügyekben csak ritkán hoz** a kampányszabályok megsértése miatt indított jogorvoslati eljárásokban: így elutasította a kifogásokat a 222/2024, a 309/2024, 313/2024, valamint a 338/2024. számú döntésekkel szemben. Ezen döntések Magyarország Kormányának hivatalos Facebook oldalán közzétett, a választói akarat befolyásolására alkalmas vizuális és szöveges tartalmát, a közszolgálati média kampányban való részvételét, továbbá a Kormányzati Tájékoztatási Központ már bemutatott, a választói akarat befolyásolására alkalmas emailküldését érintették. Kivételként említhető a közszolgálati média jogellenes kampánytevékenységével kapcsolatos, később a Kúria által is helybenhagyott döntés (252/2024. NVB határozat) – a Kúria döntése ellen előterjesztett alkotmányjogi panaszt az Alkotmánybíróság elutasította.

A Nemzeti Választási Bizottság a kampányidőszakban (2024. április 20. és június 9. között) 161 ügyet vizsgált. Az NVB döntései felett bírósági felülvizsgálatot gyakorló Kúria elé nyolc ügy került, melyből kettő ugyanazon NVB-határozat elleni jogorvoslat volt. Ezen ügyek közül a Kúria három ügyet érdemi vizsgálat nélkül utasított el, a másik öt ügyben érdemben hagyta helyben az NVB döntését. Az Alkotmánybíróság elé egy ügy került, a beadványt a testület visszautasította. Összességében a Kúria és az Alkotmánybíróság az NVB egyetlen határozatát sem változtatta meg.

MÉDIAELEMZÉS

A Mérték Médiaelemző Műhely narratívaelemzést végzett május 13. és június 9. között, összesen nyolc médiumot vizsgálva. Ennek néhány előzetes kvalitatív eredménye már elérhető.

A kormánypártok kommunikációja igen hangsúlyosan, szinte kizárólagosan jelent meg a vizsgált kormánypárti médiumokban (M1, Kossuth, TV2, Magyar Nemzet és origo.hu). Az aktuális eseményekkel kapcsolatban megfogalmazott üzenetek az évek alatt felépített, jól bejáratott narratívákhoz kapcsolódtak, amelyek egyértelműen helyezték el az adott személyeket vagy történéseket a kormánypártok világgképében.

Igazodva a kormány választási kampányának fő üzenetéhez, a kormánypárti médiumokban is a háború vagy béke kérdése tükröződött vissza: a vizsgált hírelemekben megjelenő, általában kormánypárti megszólalók gyakran a háború vagy a béke pártján álló ellenfélként vagy szövetségesként hivatkoztak más politikai szereplőkre. Hangsúlyosan jelentek meg azok a narratívák, amelyekben a kormány a magyarok érdekeiért, az ország szuverenitásáért küzd a nemzetközi politikai színtéren. Ebben a keretben a fenyegető gazdasági, társadalmi és politikai trendektől és eseményektől csak a jelenlegi "békepárti, konzervatív, keresztény értékrendet valló" kormány védheti meg a magyarokat.

A közös európai parlamenti és helyhatósági választási kampányban jellemző narratív elem volt a globális, uniós és hazai baloldal összemosása. Ezeket a politikusokat a kormányközeli szereplők a "háborús pszichózisban lévő", az LMBTQ-propagandát és a migrációt támogató, a Soros György által irányított "háborúpárti, balliberális nyugati háttérhatalmakhoz" kötötték. A magyar ellenzéki európai parlamenti képviselőkre gyakran sütötték rá azt a bélyeget, hogy a hazájuk ellen dolgoznak. A vezető ellenzéki politikusok lejáratosok célpontjaivá váltak.

A negatív töltetű kül- és belpolitikai üzenetek éles ellentétéként jelentek meg a kormány sikerpropagandáját közvetítő narratívák, mint a “családok védelme”, a “fejlődő gazdaság” vagy a kormány különböző keleti országokkal ápolt jó viszonyának kihangsúlyozása.

A független médiumok (RTL, Népszava, 24.hu) tematikusan és a narratívák tekintetében is eltértek ezektől. Így például **teret engedtek olyan témaköröknek is, amelyek nem szerepeltek a kormánypártok napirendjén, úgymint a jogállamiság helyzete vagy a szociális ellátórendszer hiányosságai. Ezekben a médiumokban is teret kaptak a kormánypárti narratívák, de mellettük megjelentek a kormányt bíráló hangok is**, legyenek azok akár ellenzéki politikusok, szakmai és civilszervezetek képviselői, független szakértők. Gyakran tematizálódtak a kormány gazdaságpolitikájának, válságkezelésének hibái, a korrupciós vagy a hatalommal való visszaélés ügyei. Külpolitikai kontextusban pedig gyakorta a kormány Oroszországgal ápolt viszonya, illetve a nyugati szövetségesektől való elszigetelődés, az országba érkező keleti befektetések, és kimondottan az akkumulátorgyarak kritikája jelent meg.

Megafon

A Megafon Központ egy kormányközeli szervezet Magyarországon, amely a kormányzó Fidesz pártot támogató politikai tartalmak és narratívák terjesztésére összpontosít a közösségi média platformokon, például a Facebookon és a YouTube-on. A Megafon közösségi média influenszerek hálózatát képezi ki és koordinálja, akik kormánypárti tartalmakat készítenek és népszerűsítnek, valamint támadják az ellenzéket. Ezek az influenszerek nagy mennyiségben készítenek rövid videókat, mémeket és posztokat, amelyeket fizetett hirdetésekkel erősítenek fel olyan platformokon, mint a Facebook. A Megafon az elmúlt években több közösségimédia-influenszer képzést is tartott, melyek résztvevői közül 68-an jelöltként indultak a 2024-es önkormányzati választásokon.

A Mérték a 2024-es választások megfigyelésében közel 100 Megafon videót elemzett (2024. február -június), ebben az esetben is előzetes kutatási eredmények állnak rendelkezésre. A Megafon videók általános módszere, hogy a magyar aktuálpolitikai eseményeket a Fidesz narratívája szerint keretezi. Jellemzően a kormánypártok által már felépített háttérhatalmi ellenségképek, így például “háborúpárti globalista erők”, “háborúpárti Brüsszel”, “Gyurcsány Ferenc” vagy “Soros György” csatlósaként mutatnak be hazai politikusokat, újságírókat, civileket, vagy bárkit, akit a videóval céloznak.

A Megafon videók témája 2024 februárjától kezdve a politikai események és botrányok függvényében változott. A kutatás kezdetén a “háborúpárti Brüsszel”, illetve a “háborúpárti magyar ellenzék” voltak a fő ellenségek. Ez Magyar Péter ellenzéki politikus növekvő népszerűségével megváltozott. A vizsgált áprilisi és májusi videók 69 százaléka Magyar Péter lejáratására készült és mindössze két videó foglalkozott közvetlenül a háborúval.

A propaganda hatása

A választás előtti hetekben (május 13-24.) országos reprezentatív kutatás készült a Megafon ismertségéről és a kormánypárti propaganda üzenetek hatásosságáról.

A Megafon tartalmait nem lehet elkerülni, ha valaki használja a közösségi oldalakat, ugyanakkor a Megafon csak hirdető, a tartalmak a politikai influenszerek nevei alatt jelennek meg. Nem meglepő, hogy a Megafon nevet csak a válaszadók 20 százaléka ismeri, és ennek a csoportnak 75 százaléka tudja, hogy a kormánypárthoz közelálló szervezetről van szó. Azok közül, akik ismerik a Megafon vagy legalább egy politikai influenszer nevét és találkoztak is már ilyen videóval, mindössze 30 százalék volt tisztában azzal, hogy hirdetett tartalmat lát. Meglehetősen alacsony tehát a felhasználók tudatossága, okkal feltételezhetjük, hogy **ezeket a propaganda videókat sokan nem tudják megkülönböztetni az egyéb, például hír típusú médiatartalmaktól.**

A kutatásban azt is megvizsgáltuk, hogy az egyes üzenetek hogyan hatottak a kormánypárti és az ellenzéki szavazókra, és azt találtuk, hogy nem csak a saját választói buborékban mentek át a narratívák. A vizsgált kormánypárti propaganda üzenetek között a legsikeresebbnek az bizonyult,

hogy „Az Európai Unió háborúpárti, a magyar kormány békepárti” a teljes népesség 37 százaléka tartotta igaznak (a kormánypárti szavazók 65 százaléka, az ellenzéki szavazók körében 22 százalék hitte el ezt a narratívát). A vizsgált kormánypárti üzenetek között a legkevésbé sikeresnek az bizonyult, hogy „A NATO lépései miatt kényszerült Oroszország Ukrajna megtámadására”, ezt a teljes népesség 17 százaléka hitte el (a kormánypártiak körében 26 százalék, az ellenzékiek körében 15 százalék számára volt hiteles ez az üzenet).

A SZAVAZÁS NAPJA

A szavazás napja békésen és súlyos incidensek nélkül zajlott le. A 2024 szavazatszámllálói a nap során nem tettek bejelentéseket, és a TASZ jogsegély-szolgálatot sem keresték meg erőszakos cselekménnyel összefüggésben.

A TASZ jogsegély-szolgálatához érkezett megkeresések visszaigazolták a korábbi évek tapasztalatait annyiban, hogy **változatlanul fennálló jelenség a szavazatvásárlás, a választópolgárok szavazóhelyiséghez szállítása** autóbusszal vagy több körben fordulva gépjárművel. Többen arról számoltak be, hogy a szavazás napját közvetlenül megelőzően életszerűtlenül sokan létesítettek – egy-egy jelölt érdekében eljárva – lakcímet elsősorban kisebb településeken, azaz voksturizmus történt. Egy budapesti kerületben most is tapasztalható volt, hogy bizonyos választópolgárokhoz nem értek oda időben a mozgóurnával, akik így nem tudták gyakorolni a választójogukat. Elszigetelt esetekben érkeztek információk arról, hogy a szavazatszámlláló bizottság egyes tagjai befolyásolni igyekeztek elsősorban fiatal választópolgárokat. Sajnálatos módon rendszerszintű problémának tűnik a választópolgárok befolyásolása az idősothonokban, és gyakori a félreértés a választójogból kizárt státusz kapcsán – elterjedt tévhit, hogy a rossz mentális állapotban lévő, de gondnokság alatt nem álló polgárok nem rendelkeznek választójoggal. A tapasztalatok alapján szintén tévhit az övezik a korlátozott kampánycsend részletes szabályait.

Az Unhack Democracy a választásokat követően, június 10. és 12. között 193 szavazatszámlláló bizottsági (SZSZB) tag körében végzett részletes kutatást a szavazás napjáról. Valamennyi jelölt szervezet (párt, egyesület) és jelölt által megbízott szavazatszámlláló bizottsági tagok száma összesen 31.029 fő volt. Ebből a kormánypártoknak közel 14.000 delegáltjuk volt, míg az ellenzéki pártoknak összesen mindössze 6.500. A kutatás több olyan elemet is feltárt, melyek a választások nem megfelelő lebonyolítására utalnak, ezáltal a magyar demokratikus folyamatokat veszélyeztethetik. Kiderült például, hogy a szavazatszámllálók jelentős része hiányos ismeretekkel rendelkezik a jegyzőkönyv-készítésről, és sokan nem jegyzőkönyveztették a szavazókörben észlelt rendellenességeket. Többen számoltak be arról, hogy a jogszabály előírásával szemben nem végezheték a bizottsági munka bizonyos fázisait. Szintén sokan jelezték, hogy a nap során számos esetben több felnőtt tartózkodott a szavazófülkében úgy, hogy a választó nem kért segítséget, és a mozgóurnázás közben a választókra való nyomásgyakorlást is jelentős mennyiségű választadó jelezte. Az SZSZB-tagok 10%-a nem bízik a választások lebonyolításának tisztaságában annak ellenére, hogy maguk is részt vesznek benne.

Ezen számok és eredmények tükrében **a szavazatszámllálás fontosságának hangsúlyozása és a szavazatszámllálók megfelelő felkészítése továbbra is elengedhetetlen a választások tisztaságának és átláthatóságának biztosítása érdekében.**

A kutatás részletes eredményei a Függelékben olvashatók.

Választási eredmények

Az Európai Parlamenti képviselők választásának nagy nyertese Magyar Péter és a Tisza Párt: a Fidesz-KDNP 11, a Tisza 7, a DK-MSZP-Párbeszéd 2, a Mi Hazánk 1 képviselőt küldhet az uniós törvényhozó testületbe. Az EP-választás rekordmagas részvételi aránya sem a Fidesznek, sem az ellenzéki pártoknak nem kedvezett; a Fidesz-KDNP-nek és a DK-féle baloldali tömörülésnek jelentősen csökken a frakciója, a Momentum és a Jobbik pedig elvesztette EP-képviselétét.

A Fidesz az utolsó pillanatig versenyben tartotta főpolgármester-jelöltjét, majd két nappal a választás előtt beállt a függetlenként és az LMP támogatásával induló, de a közvélemény szerint szintén a Fideszhez köthető Vitézy Dávid mellé. Rendkívül kiélezett versenyben a regnáló főpolgármester, Karácsony Gergely csupán 324 szavazattal utasította őt maga mögé. Szentkirályi Alexandra visszaléptetése és a köztársasági elnök év eleji lemondása nyomán nem csak Magyarország maradt az egyetlen EU-ország, melynek nincs női kormánytagja, de a Fidesz is megvált valamennyi első vonalbeli női politikusától.

A Fidesz-KDNP összességében hasonló mennyiségű szavazatot szerzett, mint 2019-ben. A megyei jogú városok 60%-ában a kormánypárt, 40%-ában az ellenzék adja a következő polgármestert, és szintén a legutóbbi önkormányzati választásokhoz hasonlóan a kormánypártok Pest vármegye kivételével valamennyi megyei közgyűlésben többséget szereztek. A Fővárosi Közgyűlésben a Fidesz és a Tisza 10-10, a DK-MSZP-Párbeszéd 7, az LMP-Vitézy Dáviddal Egyesület és az MKKP 3-3 mandátumot szerzett. A fővárosi választási szabályok közelmúltbeli átalakításának veszteseként a Momentum hajszállal az 5%-os küszöb alatt maradván nem tudott képviselőt küldeni a Közgyűlésbe. A Tisza Párt országosan kiugró, 30% feletti eredményt ért el úgy, hogy számos megyében egyáltalán nem indított jelöltek. Szavazatait legnagyobb részben az ellenzéki pártok korábbi szavazóitól kapta, melynek következményeként azok mindegyike messze a várakozások alatt szerepelt.

A szavazás napját követően több településen, köztük Budapesten fellebbezéseket nyújtottak be az eredmény ellen, melyek a szavazatok újraszámolásához vezettek. A fővárosban Vitézy Dávid főpolgármester-jelölt támadta meg a Fővárosi Választási Bizottságnak a választás eredményéről szóló határozatát, így a kérelemről a Nemzeti Választási Bizottság döntött. A testület június 12-e estére, váratlanul hívta össze tagjait azután, hogy beérkezett a jogorvoslati kérelem, és néhány óra múlva döntést is hozott arról, hogy a jogorvoslati kérelmet a szavazatok újraszámolásával bírálja el. Az NVB ellenzéki delegáltjai közül többen is sérelmezték azt, hogy az NVB ülésének gyors összehívása miatt nem készült írásos előterjesztés, és nem volt alkalmuk mélységükben megismerni az ügyben rendelkezésre álló információkat, így a döntést nem szavazták meg (*lásd még a VÁLASZTÁSI SZERVEK fejezetet*). A NVB egyes tagjai és a közvélemény kritikái szerint az újraszámolás elrendelésének illetve végrehajtásának módja számos ponton sértette a választási eljárási törvényben foglaltakat, így sérült a választás integritása.

Ezt követően június 14-én lezajlott a szavazatok újraszámolása, melynek folyamatát az NVB valamennyi tagja a jogszabályoknak megfelelőként jellemzett, ugyanakkor jelezték fenntartásaikat a szabályozási hiányosságok és egyes szavazólapp-csomagok nem kellően intakt állapota kapcsán, valamint visszautaltak a gyorsan meghozott döntésre. Az újraszámolást követően a Karácsony Gergely és Vitézy Dávid közötti különbség szűkült, de előbbi így is 41 szavazattal megnyerte a választást. A jelentés nyilvánosságra hozatalakor még nincs jogerős végeredménye a polgármester-választásnak, mivel mindkét jelölt jogorvoslati eljárásokat kezdeményezett általa állított szabálytalanságokra, törvénysértésekre hivatkozva. Ezen kívül néhány kisebb településen Területi Választási Bizottság különböző szabálytalanságok miatt a szavazás megismétlését rendelte el.

ZÁRSZÓ

A fentiekből látható, hogy a magyar választási rendszer a sorozatos jogszabály-változások ellenére, vagy épp azok miatt, súlyos demokrácia deficitekkel terhelt. Sajnálatos módon a magyar jogrendszerben az állampolgári választási megfigyelésre továbbra sincs jogi lehetőség, azt kizárólag nemzetközi szervezetek végezhetik. Magyar állampolgárok számára a szavazóhelyiségekben való aktív jelenlét egyetlen módja a szavazatszámoló bizottságokban való részvétel a politikai pártok delegálásában, vagy az államigazgatás által kinevezve, választott tagként. Az állampolgári választási megfigyelés tiltása egyrészt indokolatlan, másrészt a választásokba vetett közbizalmat gyengítheti. A jelentés készítői remélik, hogy a jogalkotó rövid időn belül orvosolja ezt a jelentős hiányosságot, és lehetővé teszi a magyar választások független, állampolgári megfigyelését.

FÜGGELÉK

SZAVAZATSZÁMLÁLÓK TAPASZTALATAI A 2024. ÉVI ÁLTALÁNOS HELYI ÉS NEMZETISÉGI ÖNKORMÁNYZATI, VALAMINT EURÓPAI PARLAMENTI VÁLASZTÁSOKON

AZ UNHACK DEMOCRACY SZAVAZATSZÁMLÁLÓ BIZOTTSÁGI
TAGOK MUNKÁJÁRÓL SZÓLÓ KUTATÁSÁNAK EREDMÉNYEI

EREDMÉNYEK

Tanulmányunkban az Unhack Democracy civil szervezet által végzett kutatás eredményeit ismertetjük, amely a 2024. évi általános helyi és nemzetiségi önkormányzati, valamint az európai parlamenti képviselők választásainak szavazatszámoló bizottsági (SZSZB) tagjainak tapasztalatait vizsgálta. Összefoglalónk **193 szavazatszámoló bizottsági (SZSZB) tag tapasztalatain** alapszik, akik egy 43 kérdésből álló kérdőívet³⁸ töltötték ki 2024. június 10. és június 12. között.

2018 óta ez a hatodik választás, amelyet az Unhack Democracy vizsgált. 2022 óta az Unhack Democracy, többek között a **Számolj a Demokráciáért** című kampányával, sikeresen hívja fel mind a hazai, mind a **nemzetközi közvélemény figyelmét** arra a magyar demokratikus folyamatokat veszélyeztető tendenciára, amely a választások nem megfelelő lebonyolításából adódhat.

2024-ben Magyarországon összesen 10.119 szavazókerület került kialakításra az önkormányzati és európai parlamenti választások lebonyolítása érdekében.³⁹ Valamennyi jelölő szervezet (párt, egyesület) és jelölt által megbízott szavazatszámoló bizottsági tagok száma: 31.029.

Szavazatszámoló bizottsági tagok száma jelölő szervezetek szerint⁴⁰

Jelölő szervezetek	Szavazatszámoló bizottsági tagok száma
FIDESZ-KDNP	13.968
Baloldali ellenzék + Jobbik (DK, MOMENTUM, MSZP, P)	2060
Mi Hazánk	539
Mindenki Magyarországa Néppárt (MMN)	79
Magyar Kétfarkú Kutypárt (MKKP)	831
Tisztelet és Szabadság Pártja (TISZA)	3.027
Egyéb (párt, egyesület, jelölt)	10.525
ÖSSZESEN	31029

³⁸ A 2024-es EP- és önkormányzati választások – SZSZB-tagok tapasztalatai, <https://www.surveymonkey.com/r/5NB95SD>.

³⁹ NVI 2024, https://www.valasztas.hu/letoltheto-es-feldolgozhato-adatok_onk2024.

⁴⁰ Az NVI által 2024. június 14-én közérdekű adatigénylés keretében megküldött információ alapján

Eredmények számokban:

- Az SZSZB-tagok körében a **választásokba vetett bizalom ugyan az eddigi évekhez képest javult**, de még mindig **10%-uk nem bíz**ik a választások lebonyolításának tisztaságában.
- Ugyan javult az SZSZB-tagok felkészültsége, de **továbbra is például hiányos az ismeretük arról, hogy hány példányban kell aláírni az eredményekről készült jegyzőkönyveket**. A megkérdezettek **csupán 40 %-a (78 fő) válaszolt helyesen**. További 12 %-a válaszolta azt (24 fő), hogy nem engedték és így nem is kezelte a névjegyzéket.
- 2022-höz képest jelentős mértékben **megnőtt az adminisztratív rendellenességek száma**. **Több szavazókörből érkezett olyan információ, hogy egyes választópolgárok több, mások kevesebb szavazólapot kaptak, mint amennyire jogosultak voltak**. A legjelentősebb adminisztratív tévedés azonban a szavazólapok érvényességét érintette.
- A Nemzeti Választási Iroda által kiadott választási füzetek szerint érvénytelen szavazólapnak minősül az a lebélyegzett szavazólap, melyen a kiesett jelölt neve mellett szerepe x vagy + jel. A megfogalmazás problémát okozott, mert nem számolt azzal a lehetőséggel, hogy egy kiesett jelölt mellett más (ki nem esett) jelölt neve mellett is szerepel x vagy + jel, ami ebben az esetben érvényes szavazatnak számít az utóbbi javára. Elsősorban ez vezetett ahhoz a jogorvoslati eljáráshoz, ami az érvénytelen főpolgármester-jelölti szavazólapok újraszámolását eredményezte és nagyrészt helyreállította a szavazatszámolásával kapcsolatos integritást.
- A választási eljárás nem rendelkezik a kiesett jelöltek nevének áthúzásának egységes módjáról, ami azt eredményezte, hogy **a budapesti szavazókörökben a kiesett jelölt nevét eltérő módon húzták át, néhány kerületben kevéssé láthatóan, ezzel ha nem is szándékosan, de potenciálisan megtévesztve a választókat**.⁴¹
- A megkérdezettek **15%-a (28 fő) számolt be arról, hogy a bizottsági munka bizonyos fázisait nem végezhet**e. A válaszadók **4%-ánál (8 fő) merült fel a szavazatvásárlás gyanúja, és 7 esetben (3,5%) számoltak be illegális mozgósítás gyanújáról**. Emellett **9 esetben (6%) észleltek a szavazóhelyiségen kívül és belül nyomásgyakorlást a szavazókra**.
- A 2024-es választások során a **titkos szavazás alapelve többször sérült**. A megkérdezett SZSZB-tagok **6%-a (12 fő) számolt be arról, hogy több mint 10 esetben tartózkodott több felnőtt a szavazófülkében úgy, hogy a választó nem kért segítséget**. További 22%-uk (21 fő) szerint ez az esetek száma 5 és 10 között mozgott.
- A mozgóurnázás közbeni rendellenességek tekintetében is kiugró adatokat tapasztaltunk. A megkérdezett delegáltak **közel 8,5%-a (14 fő) válaszolta azt, hogy mozgóurnázás közben nyomásgyakorlást észlelt a választókra**.
- A megkérdezett SZSZB-tagok **8%-a (16 fő) nem jegyzőkönyveztette a szavazókörben észlelt rendellenességeket**. Ezek között a rendellenességek között a szavazók befolyásolása, az illegális mozgósítás gyanúja, a szavazás titkosságának megsértése és adminisztratív hibák is szerepeltek.
- A megkérdezett SZSZB-tagok **17%-a (34 fő) számolt be arról, hogy a nap folyamán nézeteltérés vagy konfliktus fordult elő az SZSZB-n belül**. Közel 5%-uk (9 fő) feszültnek jellemezte az SZSZB-n belüli hangulatot.
- A 2024. évi önkormányzati és európai parlamenti választásokon résztvevő és megkérdezett szavazatszámoló bizottsági tagok **(SZSZB-tagok) átlagéletkora a 2022-es országgyűlési választáshoz képest nőtt**. A megkérdezettek közül a legtöbben **(30%) a 65 év feletti korosztályból kerültek ki, őket követi a 45 és 54 év közötti korosztály (28%)**. A **18 és 34 éves korosztály 7%-kal alulreprezentált**.
- A válaszadók jelentős része állampolgári fellelősségvállalásból és a **választási rendellenességek és csalások megakadályozása, valamint a választásokba vetett bizalom erősítése céljából vett részt a szavazatszámolásban**.

⁴¹ Szentkirályi Alexandra visszalépésével kapcsolatban a Választásfigyelő Szervezetek Európai Hálózata (ENEMO) az előzetes jelentésében így fogalmaz: "Figyelemre méltó, hogy a Fidesz budapesti főpolgármester-jelöltje 48 órával a választás napja előtt visszalépett, és közvetlenül utána arra biztatta szavazóit, hogy szavazzanak egy független jelöltre, ami felveti a választók további megtévesztésére tett kísérletek kérdését."

<https://enemo.org/storage/uploads/6ZxIujhFQzeddcYu8q9ZoFbCO7450jkMYGsG81C6.pdf>, 14.o.

SZSZB-FELMÉRÉS 2024 - Összefoglaló táblázat

Kategória	Adatok és Esetek	Arány (%)
Demográfiai jellemzők		
Leggyakoribb korosztály	65 év feletti	30 %
Második leggyakoribb korosztály	45-54 év közötti	28 %
Alulreprezentált korosztály	18-34 év közötti	7 %
Motiváció		
Rendellenességek és csalások megelőzése	Szavazatszámolás motivációja	58 %
Állampolgári felelősségvállalás	Szavazatszámolás motivációja	54 %
A választásokba vetett bizalom erősítése	Szavazatszámolás motivációja	31 %
Bizalom		
Bizalom a választás lebonyolításának tisztaságában	SZSZB-tagok bizalma	10 %
Rendellenességek		
Szavazatvásárlás gyanúja	Felmerült gyanú	4 %
Illegális mozgósítás gyanúja	Esetek száma	3,5 %
Nyomásgyakorlás a szavazókra	A szavazóhelyiségen kívül és belül	6 %
Több felnőtt a fülkében (>10 eset)	Titkosság sérülése	6 %
Több felnőtt a fülkében (5-10 eset)	Titkosság sérülése	22 %
Mozgórúgás közbeni nyomásgyakorlás	Esetek száma	8,5 %
Észlelt rendellenességek jegyzőkönyvbe nem vétele	Be nem jelentett esetek	8 %
Adminisztratív és más rendellenességek		
Téves NVI iránymutatás	Érvényes szavazólapok érvénytelenítése	560
Kiesett jelölt kezelése	Eltérő áthúzási módok	Több ezer
NVI helytelen iránymutatása; a kiesett jelölt nevének eltérő kihúzása	Választók (nem szándékos) megtévesztése	Több ezer
Felkészültségi hiányosságok		
Aláírandó eredmény-jegyzőkönyvek száma	Tudta a helyes választ	40 %
Információ a jogkörökről	Nem kezelhette és kezelte a névjegyzéket	12 %
Információ a jogkörökről	Bizonyos munkafolyamatok elvégzésének hiánya	15 %
SZSZB-n belüli hangulat		
Hangulat	Nézeteltérés vagy konfliktus az SZSZB-n belül	17 %